

СЪЗДАВАНЕТО НА „LA VALSE“ ОТ МОРИС РАВЕЛ И ИЗСЛЕДВАНИЯТА ВЪРХУ НЕГО В КИТАЙ И НА ЗАПАД

Ли Сяю

АМТГИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, докторант

Резюме: *„La valse“ е симфонична танцова поема на френския композитор Морис Равел, първоначално замислена като балет, но впоследствие развита в няколко версии. В тази статия се представят контекста на създаването на произведението, еволюцията на жанра и различни версии на адаптацията му, както и се разглеждат различията в изследванията на китайски и западни учени по отношение на изпълнителската практика, музикалния език и културното съдържание на произведението.*

Ключови думи: *Равел, „La valse“, сравнение между китайски и западни изследвания*

THE CREATION OF “LA VALSE” BY MAURICE RAVEL AND THE STUDIES ON IT IN CHINA AND THE WEST

Li Xiaoyu

Academy of Music, Dance and Fine Arts “Prof. Asen Diamandiev –Plovdiv,
PhD student

Abstract: *La valse is a symphonic dance poem by French composer Maurice Ravel, originally conceived as a ballet but subsequently developed into several versions. This article presents the context of the work's creation, the evolution of the genre, and the different versions of the adaptation, as well as examining the differences in Chinese and Western scholars' research regarding the performance practice, musical language, and cultural content of the work.*

Keywords: *Ravel, "La valse", comparison between Chinese and Western studies*

Морис Равел (1875-1837) е френски композитор и пианист от импресионистичния период, особено известен с емоционалността, проникателността, изящната неуловимост и тоналното богатство на своята музика. „La Valse“ е балетна поема, написана за оркестър в жанра валс (Чен, 2014:42-43). Първоначално предназначен за балет, „La Valse“ всъщност не е използван в цялостно балетно представление. Морис Равел е планирал да го създаде за „Руския балет“ на Сергей Дягилев (1872-1929), но след завършването му произведението е отхвърлено от руския импресарио с мотива, че „това не е балет, а крах на цивилизацията“. Така най-накрая „La Valse“ излиза на концертната сцена като самостоятелна симфонична танцова поема.

Британският композитор Джордж Бенджамин (1960) казва за това произведение: "Независимо дали валсът символизира или не затрудненията на европейската цивилизация след Първата световна война, раждането на всеки от неговите тематични проекти ерозира и отслабва този музикален жанр – традиционния валс“ (Benjamin, 1817:433). Морис Равел обаче отрича това и казва: „Този валс не е пародия или трагична политическа алегория (за края на Втората империя или следвоенното положение във Виена). Въпреки че танцът изглежда с изключително емоционално напрежение, той трябва да се съсредоточи върху изразителността на самата музика, а не да му се придава външно символично значение“ (Оренщайн, 1990:228).

Първоначално „La Valse“ е замислен като почит към Виена. Още през 1906 г. Морис Равел композира оркестрова пиеса в чест на валса на Йохан Щраус (1825-1899). Преди това вдъхновението на композитора за симфоничен валс всъщност идва от Еманюел Шабрие (1841-1894) и неговата опера „Кралят, който не може да си помогне“ (Делаж, 1999:290).

През 1911 г. Морис Равел композира „Благородни и сантиментални валсове“ – сборник от валсове с лек и елегантен стил, който отразява неговата почит към валсовата традиция на XIX век, както и преосмислянето ѝ. Последващият „La Valse“ е по-грандиозен и интензивен, показващ процеса на валса от слава до крах, подем и спад. Между двете творби има не само прогресивна стилова връзка, но и може да се разглеждат като два творчески етапа на Морис Равел – от оценяването на валса до деконструкцията на този жанр. Някои теми от „Valses nobles et sentimentales“ са

заимствани при създаването на „La Valse“, но по-важното е, че след служба във френската армия Равел измисля нова идея за симфонична поема – валс с реминисценция на Виена като фон, което полага идеологическата основа за окончателния облик на „La Valse“.

Морис Равел не само променя заглавието на произведението, но му дава и подзаглавие – „хореографска поема“. Причината за това е финансова. Преди това музиката, която Равел композира за руската балетна труппа, постига огромен успех, носейки му както слава, така и финансови печалби. Това го кара да пожелае да си сътрудничи отново с тази група, успешно съчетаваща артистичен авангардизъм с търговска стойност дори и след войната. Според разказа на Серж Лифар (1905-1986) през 1917 г. Морис Равел се обърнал към Сергей Дягилев за да потърси стабилен договор за композиране. Морис Равел обаче не получил това, което искал. Преди да бъде уволнен от армията, театралният мениджър до голяма степен пренебрегнал самопрепоръката му, а дори когато по-късно предложил идея за композиция, това било само предварително предложение, а не официална покана. По това време Морис Равел е в лошо настроение поради смъртта на майка си и интерпретира тези неясни намерения като категорично съгласие, като започва да композира ново произведение. Той се надява, че този нов балет не само ще повтори предишния му успех, но и ще постигне пробив в собственото му художествено изразяване (Лифар, 1965).

Въпреки че Сергей Дягилев отхвърля „La Valse“, смятайки го за неподходящ за адаптиране в балет, Морис Равел не се отказва. Той аранжира този балет, който много обича, в оркестрово произведение и го изпълнява на концерти. По-късно го адаптира във версии за две пиана и за соло пиано (версията за соло пиано рядко се изпълнява или записва поради високите технически изисквания). По-късно се появява версия за четири ръце, но тя не е композирана от самия Морис Равел, а е преработена от френския композитор Люсиен Гарбан (1877-1959) въз основа на версията за две пиана.

Версиите за соло пиано и две пиана на „La Valse“ са публикувани за първи път от Durand & Cie в Париж през 1920 г., а оркестровата версия е публикувана за първи път от същата компания през 1921 г. В Таблица 1 по-долу са изброени конкретните издания, автори и датите на първото им изпълнение.

Версии, дати и автори на първото изпълнение на „La Valse”

Версия	Дата на изпълнение	Автор
Оркестрова	1919 г.-1920 г.	Морис Равел
Соло пиано	1920 г.	Морис Равел
Клавирно дуо	1920 г.	Морис Равел
Пиано за четири ръце	1920 г.	Морис Равел
Аранжирмент за пиано за четири ръце, подобрена версия	2008 г.	Морис Равел

В тази статия ще използваме това произведение като пример за анализ, а всички препратки към нотните текстове са от първото издание на оригиналните нотни текстове, публикувани от френското издателство Durand&Cie.

Изследване на „La Valse“ в някои китайски и западни източници

В китайската база данни за академични, магистърски и докторски дисертации има сравнително ограничени резултати от изследвания, като например академични статии и статии в списания, върху соловите и версиите за две пиана на „La Valse” от Морис Равел. В момента могат да бъдат извлечени само 17 статии. Предлагам кратък обзор на някои от тях.

1. 岳磊, 拉威尔双钢琴《大圆舞曲》的演奏初探, 贵州大学学报(艺术类) 2011.3.

(Юе Лей, Първоначално проучване на изпълнението на „La Valse“ за два пиана на Морис Равел, Списание на Университета Гуйчжоу (Изкуства) 2011.3.)

Статията разглежда „La Valse“ главно от гледна точка на историческото развитие на клавирното дуо, тематичните характеристики на творбата и сътрудничеството между двамата пианисти по време на изпълнението.

2. 王秋弘, 漫谈双钢琴作品演奏中“交响化”演奏思维的运用—从拉威尔

《the La Valse》为例谈交响话演奏处理, 沈阳音乐学院学报《乐府新声》, 2011.3.

(Уан Цюхун, „Дискусия за прилагането на „симфоничното“ изпълнителско мислене при интерпретацията на произведения за две пиана: „La Valse“ на Морис

Равел“, Journal of Shenyang Conservatory of Music, 2011.3.)

Тази статия започва основно с практиката на изпълнение на произведения за две пиана и изследва как да се използва симфоничното мислене при изпълнението на „La Valse“. Комбинирайки приликите и разликите между версиите за двойно пиано и симфоничните версии, статията анализира как да се използват изпълнителските характеристики на пианото, за да се възстанови многопластовият звук на произведението, доколкото е възможно, без пълния оркестров колорит, така че да се постигне по-симфонично изпълнителско изразяване.

3. 胡晓, 拉威尔钢琴独奏《the La Valse》创作与演奏分析, 北京师范大学学报 (哲学与人文科学) 2018.6.

(Hu Xiao, „Анализ на композицията и изпълнението на пиесата за соло пиано „La Valse“ на Морис Равел“, Списание на Пекинския педагогически университет (Философия и хуманитарни науки), юни 2018 г.)

Тази статия анализира основно уникалните характеристики на „La Valse“ както по отношение на композицията, така и на изпълнението му. По отношение на композицията, хармониите му са в импресионистичен стил, звучат богато и ясно структурирани. Ритмиката се базира на традиционните валсове, но включва и по-сложни ритмични промени, което прави музиката по-гъвкава и жива. Произведението има широк диапазон и богати звукови слоеве, с мощно проявена изразна сила.

От гледна точка на изпълнението има няколко предизвикателства, като например свирене на акорди с широк диапазон, бързи стакато ноти и ясно артикулиране на множество мелодични линии. Същевременно съществува и симфонична версия на това произведение, а звуковите ефекти в нея също са много полезни като референция за това как да се борави с тоналността при свирене на пиано. Например добавянето на гласова партия в тактовете (324-327) би увеличила трудността и ще изисква едновременно отчитане на повече мелодични линии. Тъй като е невъзможно да се свирят всички ноти с две ръце едновременно, статията анализира как да се избере мелодията за свирене.

Нотен пример 1

4 艾力, 维也纳之声的蜕变——拉威尔 《the La Valse》 中的“神化”与“魔鬼化”, 中央音乐学院学报 2024 年第 3 期。

(Ai Li, Преображението на виенския звук: „обожествяване” и „демонизация” в „La Valse“ на Морис Равел, Списание на Централната консерватория за музика, 2024, брой 3.)

В тази статия се посочва, че „La Valse“ на Морис Равел, завършен през 1920 г., е базиран на виенския валс на Йохан Щраус II. Тя запазва традиционната структура на валса – встъпителната част, поредица от валсови части в средата и заключителната част, като същевременно заема оригиналните мелодични мотиви и ритмични характеристики. Морис Равел обаче добавя към тази основа множество модерни музикални техники като по-сложна звукова фактура, нестабилни хармонии и по-свободни мелодии и по този начин превръща първоначално лековатия валс от XIX век в дълбок и артистичен класически валс от XX век.

Произведението постига техническо и изразително съвършенство, което прави валсът да изглежда „божествен“, но в заключението (чрез хаотични, напрегнати и дори разрушителни звукови ефекти) то придобива „демоничен“ характер. Тази трансформация от елегантност към „лудост“ отразява дълбокото размишление на Морис Равел върху връзката между традиция и модерност, ред и хаос, както и неговото неуморно търсене на музикална изразителност.

5. Jessie Fillerup, „La Valse“ and the Purloined Plot, College Music Symposium, 2009, Vol. 49/50, pp. 345-356, JSTOR

В статията се анализира преди всичко композиторската история на Морис Равел, както и съвременните и настоящите оценки и историческото значение на „La Valse“, и

се обсъждат хармоничната структура, творческия замисъл и значението на симфоничната версия на автора.

6. Сестра М. Натали Пепин, „Танцови и джазови елементи в пиано музиката на Морис Равел“, Училище за изящни и приложни изкуства, Бостънски университет, 1971.9.

Сестра М. Натали Пепин, S.N.J.M (Сестри на Светите Имена на Исус и Мария) е американска монахиня, музиколог и композитор. Тя получава докторска степен по музика от Факултета по изящни и приложни изкуства на Бостънския университет през 1972 г.

Тук се разглежда предимно влиянието на танца и джаз музиката върху пиано творбите на Морис Равел. В музиката му често има силно изразено танцово усещане, като ритъмът и мелодията в нея напомнят за завладяващата ритмичност на танца. След 1920-те години той започва да включва елементи от джаз музиката в своите творби, което придава по-богат и разнообразен ракурс на стила му.

Първата част на статията представя биографията на Морис Равел и влиянието на френски композитори като Ерик Сати (1866–1925) и Габриел Форте (1845–1924) върху ранните му творби. Втората част анализира общите испански музикални елементи в ранните му творби като синкопиране (нарушаване на конвенционалните ритми), повтарящи се мотиви и дисонантни интервали. Третата и четвъртата част разглеждат как авторът е включил определени „неокласически“ танцови форми (като старинни танцови мелодии) в собствените си творби. Петтата част използва „La Valse“ като пример за задълбочен анализ на неговото уникално хармонично третиране. Шестата част се фокусира върху усвояването на американската музика, по-специално джаз стиловете, включително сравнение на използването на джаз елементи в двата му концерта за пиано. Споменати са и приликите между неговите мелодии и ритми и тези на американския композитор Джордж Гершуин (1898-1937).

7. Валентина В. Бас, Музикални и пластични характеристики на комичните герои в творчеството на Морис Морис Равел, Списание на Сибирския федерален университет. Хуманитарни и социални науки 1 (2014 7) 30-42.

Валентина Бас твърди, че „La Valse“, чрез повтарящото се наслагване и

ускоряване на ритъма на валса показва както елегантността на традиционния танц, така и създава усещане за напрежение и чувство на безпокойство на скрития зад него социален пейзаж. „La Valse“ символизира прехода на европейското общество от просперитет към хаос след Първата световна война. Морис Равел използва преувеличени и изкривени (подложени на деформация) танцови ритми, за да разобличи лицемерието и упадъка на традиционния валс, разкривайки обществените противоречия и кризи, като по този начин постига критика на старата култура и дълбоко размишление върху настоящото състояние на обществото.

Разгледаните седем статии предоставят подробен анализ на „La Valse“ на Морис Равел от различни гледни точки. Юе Лей се фокусира върху изпълнението на произведението на два пиана, проследявайки историческото развитие на изпълненията на два пиана, анализирайки темите на произведението и подчертавайки важността на предварителното определяне на детайли като ритъм и динамика, за да се постигне безпроблемна координация и хармоничен звук. Уан Цюхун се фокусира върху „симфоничния“ подход в изпълнението на две пиана, сравнявайки версиите за две пиана и симфоничната версия, за да проучи как да се използват характеристиките на пианото за постигане на този ефект. Ху Сяо подхожда към произведението както от композиционна, така и от изпълнителска гледна точка, като анализира импресионистичната хармония, уникалните ритми и фактурната структура в произведението. Той също така подчертава предизвикателствата при изпълнението на мащабни техники и се позовава на третирането на тембъра в симфоничната версия. Ай Ли посочва, че това произведение е базирано на виенския валс, като използва сложни хармонии, за да изобрази двойствен образ, който е едновременно мистериозен и демоничен. Джеси Филеруп обсъжда композиционния контекст на произведението и проучва по-дълбоки аспекти като хармонията в симфоничната версия. Сестра М. Натали Пепин се съсредоточава върху танцовите и джаз елементи в музиката на Морис Равел, докато Валентина В. Бас се концентрира върху създаването на комедийно изображение в произведението и ролята на танца в него.

Китайските учени, изучаващи „La Valse“, са склонни да се фокусират повече върху техниките на изпълнение и музикалната структура на произведението, като

подчертават как конкретни детайли от изпълнението – като контрол на ритъма, динамична координация и технически предизвикателства – могат да бъдат използвани за пресъздаване и предаване на художествените качества на произведението. Те наблягат на изследването на начините за точно интерпретиране на произведението от гледна точка на практиката на пиано изпълнение, като същевременно обръщат внимание на историческия контекст и композиционния стил на произведението. За разлика от тях, западните учени се интересуват повече от историческия и културен контекст на произведението, като се фокусират върху разкриването на скритото му социално значение. Фокусът им попада върху иновативните изразни средства на произведението в различни музикални жанрове и върху това как Морис Равел е обогатил изразителната сила и символичното значение на произведението чрез елементи като танц и джаз. Освен това западните изследвания поставят по-голям акцент върху драматичните елементи и развитието на героите в произведението, като изследват връзката между музиката, танца и комедийните образи, отразявайки по-разнообразна и интердисциплинарна аналитична перспектива.

Като цяло китайските учени се фокусират върху задълбочени технически интерпретации и изпълнителски практики, докато западните учени се фокусират върху по-широки изследвания на културните конотации и художественото изразяване. Тези два подхода се допълват взаимно, обогатявайки колективно нашето разбиране за „La Valse“.

Използвана литература

Делаж, Р. Морис Равел: Музика и литература. Париж: Fayard, 1999, с. 290. ISBN 978-0300071071.

Лифар, С. Ma vie. Париж: Éditions Pierre Belfond, 1965, с. 128 - 130.

Ореншайн, А. A Ravel Reader: Correspondence, Articles, Interviews. (Четец на Равел: кореспонденция, статии, интервюта). Ню Йорк: Columbia University Press, 1990, с. 228

Чен, Ю. Кратък анализ на музикалния колорит и уменията за свирене на пиано

на Равел от „Камбаните на долината“. – В: *Journal of Hainan Normal University: Social Sciences Edition*. 2014, 27(6), с. 140 - 144. ISSN 1009-2809

Benjamin, G. Последен танц. – В: *The Musical Times*. 1817, 135, с. 432 - 435.